

Casus; Hydrologisch herstel op landgoed Het Lankheet

Jaap Bouwman, Bernard Rouffaer, Eric Brinckmann, Theo Keizers & Irene de Lange

Het Lankheet is een particulier landgoed met een passie voor water. Vanaf 1999 zijn in het Overijsselse deel in samenwerking met o.a. de Unie van Bosgroepen historische watersystemen hersteld waardoor Elzenbroekbossen zich goed herstellen (Aggenbach, 2011). In het kader van 'Investeren in Overijssel' heeft de provincie Overijssel gelden ter beschikking gesteld voor het herstel van waardevolle kleine wateren en maatregelen die gericht zijn tegen verdroging. Om de juiste maatregelen op de juiste plek uit te voeren is voorafgaand aan de uitvoering een eco-hydrologisch onderzoek uitgevoerd door de Bosgroepen. Belangrijk is dat meerdere partijen zich inzetten voor het herstel van dit soort bijzondere natuur.

Het Lankheet is een afwisselend landgoed met vochtige en droge bossen, vochtige en droge heide, hoogveen en vennen. Het gebied ligt tussen Eibergen en Haaksbergen ten oosten van de provinciale weg N18 op de grens van de provincies Overijssel en Gelderland (fig. 1). In het kader van het Actieplan vennenherstel Overijssel (Zollinger et al., 2010) werden de vennen en hoogveentjes op Het Lankheet als zeer waardevol aangemerkt.

Natuurwaarden

De natuurwaarden zowel qua flora als fauna zijn groot. Het hoogveen heeft een fraaie slenken- en bultenstructuur met Hoogveenveenmos (*Sphagnum magellanicum*) en Wrattig veenmos (*Sphagnum papillosum*) (foto 1) en langs de randen grote hoeveelheden Beenbreek (*Narthecium ossifragum*). De meest bijzondere hoogveensoort van het gebied is de Hoogveenglanslibel (*Somatochlora arctica*) die in 2008 werd ontdekt (Bouwman, 2010). Naast het hoogveen zijn met name de vochtige heiden in het gebied bijzonder; een deel hiervan behoort tot de veenmosrijke subassociatie *Ericion tetralicis sphagnetosum* met o.a. Kussentjesveenmos (*Sphagnum compactum*), Week veenmos (*Sphagnum molle*) en Zacht veenmos (*Sphagnum tenellum*). Ook op de heide is Beenbreek volop vertegenwoordigd en komt Gewone veenbies (*Scirpus cespitosum*) verspreid voor. Op een heideterreintje komen veel klokjesgentiaan (*Gentiana pneumonanthe*) en het sterk bedreigde Gentiaanblauwtje (*Phengaris alcon*) voor. Op alle heideterreintjes is het Heideblauwtje (*Plebejus argus*) een algemene verschijning (Bouwman, 2011). De combinatie van soorten laat de verscheidenheid en grote kwaliteit van het gebied zien.

Functioneren van het systeem

In 2011 zijn de vennen, het veentje en de vochtige heide in het Overijsselse deel van Het Lankheet uitgebreid onderzocht. Zowel de flora als een deel van de fauna is in kaart gebracht. Daarnaast zijn in het gebied een aantal peilbuizen geplaatst, zijn waterkwaliteitsgegevens verzameld (Giesen & Geurts, 2011) en zijn de aanwezige sloten in kaart gebracht. Hieruit kwam naar voren dat het gebied weliswaar nog een groot aantal bijzondere soorten herbergt, maar toch is verdroogd. Dit komt met name naar voren aan

de zuidzijde van het hoogveen en in de heideterreintjes aan de westzijde. Belangrijkste veroorzaker is de Mallumse veengoot die dwars door het zuidelijke (Gelderse) deel van Het Lankheet stroomt, maar ook de vele sloten in het gebied zelf voorkomen het optimaal functioneren van het systeem. Dit stelsel van sloten zorgt ervoor dat ijzerrijk grondwater versneld wordt afgevoerd en niet of nauwelijks uittreedt aan maaiveld. Daarnaast beperken de sloten de opbolling van grondwater in lokale ruggen. Vanuit deze ruggen worden de veentjes en de heides gevoed (fig. 1).

Van onderzoek naar actie

Het eco-hydrologische onderzoek vormde de basis voor een concreet uitvoeringsplan (Bouwman, 2011). Hierin werd voorgesteld om een groot aantal sloten te dempen en op een aantal plaatsen bosopslag te verwijderen. In de winter van 2011 werd in totaal bijna 1600 meter sloot gedicht, 450 meter verondiept en 150 meter onderduikerd, en werd 1,5 ha bosopslag verwijderd. Het project werd voor het grootste deel door de Provincie Overijssel gefinancierd waardoor in 2011 alleen de sloten aan de Overijsselse kant zijn aangepakt. Het belangrijkste knelpunt voor het optimaal functioneren van het systeem, de Mallumse veengoot, kon nog niet worden aangepakt. Het verondiepen van deze diepe goot en het inrichten van een aantal percelen aan de zuidzijde zal het gebied verder hydrologisch optimaliseren.

Conclusie

Het Lankheet is een waardevolle natte parel met hoge natuurwaarden. Hoewel grote slagen zijn gemaakt in het hydrologische herstel van het gebied, vormt de Mallumse veengoot in het zuiden van Het Lankheet nog steeds een groot knelpunt. Om het gebied

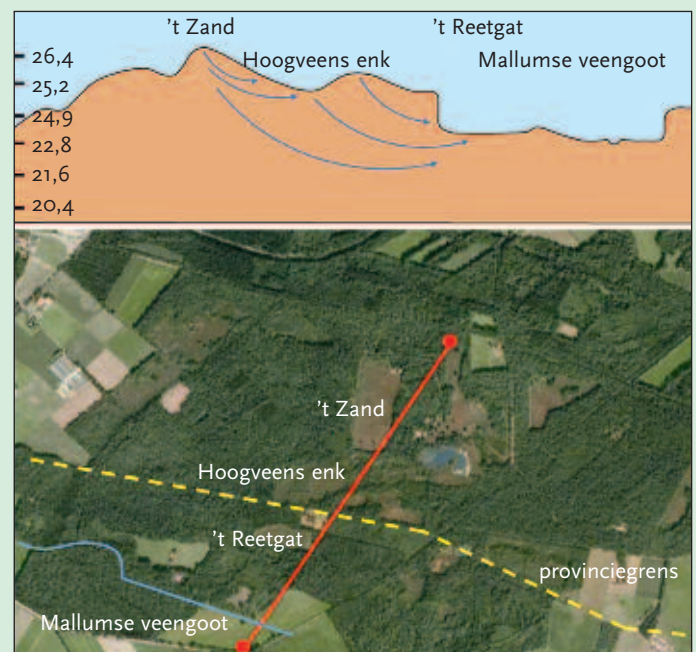

Fig. 1. Lokale grondwaterstromen (doorsnede in meters boven NAP) op de heide en veentjes van Het Lankheet en ligging van de doorsnede (bron: dinoloket en google earth).

optimaal te laten functioneren en te zorgen voor landschappelijke samenhang is het van groot belang dit de komende jaren op te pakken. De Mallumse veengoot zorgt voor de ontwatering van slechts enkele percelen landbouwgrond. De komende jaren wordt gekeken wat de mogelijkheden zijn om deze om te vormen naar een natuurfunctie. In dergelijke gebieden is het uitvoeren van een gedegen onderzoek voorafgaande aan hydrologische maatregelen essentieel voor het maken van de juiste keuzes. Een eco-hydrologisch onderzoek verschaft inzicht in het functioneren van het systeem en geeft handvatten voor herstel. De eerste positieve signalen zijn inmiddels zichtbaar. Op de vochtige heide treedt weer kwel uit aan maaiveld en het hoogveen is sterk vernat. De vernatting is zelfs sterker dan gedacht, waardoor aanvullend meer bos zal worden verwijderd om het veen nog meer ruimte te geven. Het is nu wachten op veengroei in de vernatte zone. Stimulerend voor deze verwachting is dat binnen enkele weken een grote groep Kraanvogels (*Grus grus*) het veen goed genoeg vond voor de nachtrust. De signalen staan op groen voor een optimaal functionerend heide- en hoogveensysteem.

Literatuur

- Aggenbach, C.J.S., 2011.** Herstelexperiment voor elzenbroek door bevoeiing met oppervlaktewater in 't Lankheet. Evaluatie monitoring 2005-2009, OBN148-BE, Den Haag.
- Bouwman, J.H., 2010.** Vondst van twee nieuwe populaties Hoogveen-glanslibel (*Somatochlora arctica*) in Overijssel. *Brachytron* 13 (1/2): 26-31.
- Bouwman, J.H., 2011.** Eco-hydrologisch onderzoek en herstel- en uitvoeringsplan van de vochtige heide en veentjes op Het Lankheet. Bosgroep Noord-Oost Nederland en Coöperatie Unie van Bosgroepen, Witharen.
- Giesen & Geurts, 2011.** Inrichting hydrologisch meetnet en Grond- en oppervlaktewaterkwaliteit op het Lankheet. Ulft.

Foto 1. Hoogveenveenmos en Wrattig veenmos zijn de bultvormende veenmossen in het hoogveen op Het Lankheet (foto: Jaap Bouwman).

Zollinger, R., F. Eysink, R.P.J.H. Struijk & J.H. Bouwman, 2010. Actieplan vennenherstel Overijssel door systeemherstel en soortgerichte maatregelen. Stichting RAVON, Nijmegen & Bosgroep Noord-Oost Nederland, Witharen.

Ing. J.H. Bouwman
Unie van Bosgroepen
Postbus 8187, 6710 AD Ede
j.bouwman@bosgroepen.nl

Ing. B.H. Rouffaer & Drs. E. Brinckmann
Het Lankheet
Postbus 227, 7480 AE Haaksbergen
rouffaer@hetlankheet.nl
brinckmann@hetlankheet.nl

Ing. T.B.J. Keizers
Bosgroep Noord-Oost Nederland
Balkerweg 48a, 7738 PB Witharen
t.keizers@bosgroepen.nl

I. de Lange MSc.
Provincie Overijssel
Eenheid Ruimte en bereikbaarheid
Postbus 10078, 8000 GB Zwolle
I.d.Lange@overijssel.nl